

Олена Готра,
кандидат історичних наук, доцент
кафедри філософії та політології
НУДПСУ (м. Ірпінь)

ІСТОРИЧНА ПАМ'ЯТЬ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ІДЕНТИЧНОСТІ

У статті проаналізовано феномен історичної пам'яті як чинник формування національної ідентичності. Розглянуто теоретичне обґрунтування та важливі функції історичної пам'яті для зміцнення національної самосвідомості і формування державної політики пам'яті. Досліджено значення і роль історичної пам'яті в системі суспільних цінностей, її вплив на критичне сприйняття власного минулого та формування національних символів. Автор дійшов висновку, що історична пам'ять та історична свідомість формують історичну культуру, яка, з одного боку, виступає потужним засобом національної самоідентифікації, а з іншого – сприяє порозумінню між представниками різних національних проєктів.

Ключові слова: історична пам'ять, національна ідентичність, історична свідомість, суспільні цінності, культура.

На сучасному етапі пошуку нового історичного мислення важливу роль відіграє історична пам'ять. Звертаючись до минулого за досвідом ми відчуваємо потребу вести діалог для пошуку проєкту майбутнього. Глобалізаційні процеси підвищили вимоги до розуміння чинників національної ідентичності, зокрема історичної пам'яті. Сьогодні новітні виклики потребують від історичної науки нових стратегій. Мова йде про використання знань минулого для розуміння сучасного та прогнозування майбутнього.

У науковому дискурсі цією проблемою займаються вчені різних галузей знань, виділимо роботи Я. Грицака, Н. Яковенко, С. Кримського, М. Козловець, Л. Нагорної, Ю. Зерній, Л. Зашкільняка, В. Масенка, Ю. Шаповала, І. Колесник, Г. Касьянова, Й. Рюзена.

Аналіз свідчить, що у науковій літературі досліджено феномен історичної пам'яті, його роль та місце в системі суспільних цінностей, пропонуються механізми актуалізації минулого у процесі розвитку. Для демократичного європейського майбутнього нашої держави потрібно критично дослідити стан та перспективу становлення історичної пам'яті.

Зазначимо, що незважаючи на велику кількість публікацій, з поля зору дослідників випало багато важливих питань, які потрібно дослідити. Автори зосереджувались на аналізі культури історичної пам'яті, використовували європейський досвід в осмисленні зв'язку між минулим, сучасним і майбутнім.

Мета нашої роботи:

- розглянути феномен історичної пам'яті як чинника формування національної ідентичності, проаналізувати стан і ступінь дослідження проблеми;
- дослідити рівень і повноту її науково-теоретичного осмислення та важливі функції історичної пам'яті для зміцнення національної самосвідомості;
- проаналізувати значення і роль історичної пам'яті в системі суспільних цінностей, її вплив на критичне сприйняття власного минулого та формування національних символів.

Розглянемо теоретико-методологічні засади історичної пам'яті. Л. Зашкільняк наголошує, що під «історичною пам'яттю» ми розуміємо здатність людського розуму зберігати індивідуальний і колективний досвід міжлюдських взаємин і формувати на його підставі уявлення про історію як таку та своє місце в ній. Фактично, – це наявна інформація для соціальної ідентифікації особистості і спільноти. Зрозуміло, що історична пам'ять – індивідуальна і колективна – є результатом взаємодії особистості і соціального середовища. Без такої взаємодії немає й історичної пам'яті [1, с. 855].

Для даного дослідження особливий інтерес становить думка Л. Нагорної, яка виділяє, що історична пам'ять і є тим дороговказом, який допомагає людині зберігати оптимізм і

віру в кінцеву перемогу добра над злом. Щоб не опинитися у королівстві кривих дзеркал і жити в ладах із власною совістю, кожен мислячий індивід має вибудовувати свій алгоритм зв'язку із Вічним абсолютном, а отже, і своє бачення зв'язку між минулим, сьогоденням і майбутнім. Головне – не збитися на манівці цинізму й нігілізму, пропускати через розум і серце усю доступну інформацію, протистояти навіюванню й оманливим чарам. І завжди пам'ятати – майбутнє народжується сьогодні, і воно за нашого бажання буде таким, яким ми спочатку, використовуючи певні матриці минулого, намалюємо його у своїй уяві [2, с. 318].

Разом з тим Л. Нагорна застерігає та попереджає, що історична пам'ять – не стільки масове знання про минуле, скільки сприйняття минулого як спадщини, що стає інструментальною цінністю. Коли пам'ять органічно вбудовується в систему пошуку ідентичності, проблеми об'єктивності відходять на другий план. Цілком імовірним стає «зловживання пам'яттю», а то й перетворення її на інструмент ідеологічної війни. Тому політику пам'яті варто розглядати не лише з епістемологічної, але й з етичної точки зору [2, с. 311-312].

У контексті теми дослідження прослідкуємо пропозиції Н. Яковенко, на її думку «історична пам'ять» – це фундамент національної ідентичності. Адже дякуючи спільному образіві минулого, більш-менш однакового для мільйонів Я, ми ототожнюємо себе з перемогами й поразками попередніх поколінь, з нашими спільними героями, зі священними для нації місцями пам'яті, з досягненнями нашої культури і т.д [3].

Разом з тим Н. Яковенко наголошує, що «історична пам'ять» нації – це категорія мінлива, відтак, кожна нова ситуація неминуче тягне за собою корекцію цієї-от «пам'яті», а відповідно – й національної ідентичності її носіїв [3].

На думку дослідниці Н. Яковенко багато чого можна розв'язати за допомогою простої правди. Безперечно, ми погоджуємося з її думками, що якби вдалося регіональну «історичну пам'ять» частково модернізувати, а частково – залишити такою, як досі. Серед вартостей цієї другої, незмінної, частини радить відвести найпочесніше місце

культивуванню локальної «історичної пам'яті», бо локальна історія емоційно «оживлює» минуле. Натомість у частині, що безумовно підлягає переформулюванню, локальні варіанти мусять бути об'єднані спільним дахом – «історичною пам'яттю» українського народу як політичної одиниці, – народу, що став єдиним цілим не за аріїв, трипільців чи козаків, а в перипетіях бурхливого ХХ століття [3].

Для подальшої дискусії розглянемо теоретико-методологічні засади ідентичності. Вчені виділяють етнічну та національну ідентичність. Досліджуючи термін «етнічна ідентичність» зазначимо, що Л. Нагорна визначає її, як одну з форм самосвідомості індивіда чи групи людей, що ґрунтується на відчутті ними своєї належності до певної етнічної спільності. Фундаментом «етнічної ідентичності» є закорінена в історичній пам'яті сукупність антропологічних та культурно-символічних ознак (спільність походження, мова, релігія, територія проживання, традиції, звичаї тощо). Ідентифікація з етносом за певних умов стимулює самоорганізацію етнічної спільноти на засадах її етнічних інтересів і потреб, а також забезпечує самозахист у ситуаціях міжетнічної напруженості. Вона ж визначає тональність інтерпретації історичного досвіду й орієнтаційні культурні пріоритети, здебільшого обернені в минуле [4].

В той же час, категорія «національна ідентичність» означає широкий комплекс індивідуалізованих і неіндивідуалізованих міжособистісних зв'язків та історичних уявлень, який становить основу самоідентифікації окремих осіб та груп людей з певною нацією як самотутньої спільнотою, що має свою історичну територію, мову, історичну пам'ять, культуру, міфи, традиції, об'єкти поклоніння, національну ідею [5].

Актуальним у даному контексті та важливою є думка І. Тимків, що досвід модерного націєтворення свідчить: подолання кризових явищ у національній ідентичності прямо пов'язане з актуалізацією історичної пам'яті, її консолідуючих та об'єднавчих властивостей. Будь-який національний проект формує запит на таку проекцію історичної пам'яті, яка б була здатна виконати функцію каркаса національної ідентичності. При цьому держава, разом з інтелектуальними

та політичними елітами, є головним суб'єктом формування такого запиту, активним учасником конструювання історичної пам'яті нації [6, с.212].

Цікавим є дослідження В. Масненко, який розглядає історичну пам'ять як основу формування національної свідомості. На його думку взаємозв'язок історичної пам'яті та національної свідомості суттєво не відрізняються від загальноєвропейських тенденцій. Він лише виділяє певні особливості: «Вони виявлялися, передусім у своєрідній сакралізації історичної традиції (вазі релігійного компонента в історичній свідомості), особливому поєднанні міфологічного та наукового складників у процесі націотворення, поширенні міфологічного й у наукову сферу, надмірно загостреній увазі до самотутності власного історичного процесу, особливо до його державницької складової». Автор вносить пояснення, що це було природною відповіддю на виклики часу та історичної долі України доби формування модерної нації [7, с.61].

Зазначені думки стосовно національної ідентичності підтверджує і сучасний хід української історії. Цю думку доводить М. Козловець – історична пам'ять як невід'ємна складова ідентифікації особистості, соціальної групи, нації є не лише сумою знань, а постає потужним джерелом ретрансляції історичного досвіду. Народи, нації, які живуть і прагнуть самоствердження – а саме до таких належить український народ – характеризуються, насамперед, пасіонарністю, яка, звичайно ж, укорінена у їх самотутності, культурі й історії. У кожній державі, нації місток між минулим і майбутнім визначається саме наявністю історичної пам'яті та історико-культурної перспективи. Втрата історичної пам'яті продукує відчуття меншовартості, безперспективності, духовного дискомфорту як в окремої людини, так і в цілої нації [8, с. 482-483].

На особливу увагу заслуговують пропозиції щодо проблем соціального оптимізму. Специфіка української історичної пам'яті, та й взагалі українського соціуму, полягає в тому, що в ньому домінує соціальний песимізм. Він простежується в діапазоні, починаючи від історії військових

поразок далекого минулого до негараздів в економіці, політиці сучасності [8, с. 498].

Для повного розуміння проблеми історичної пам'яті М. Козловець виділяє, що йдучи в майбутнє, слід чітко зрозуміти своє місце і роль на історичній сцені, мати цілісну картину минулого свого народу в контексті світового історичного процесу, Це веління часу, що дасть змогу нам розширити обрії власного світобачення. Йдеться про усвідомлення і реалізацію українством своєї європейськості, європейської ідентичності, розуміння того, що Україна була, є й буде належною до європейської культурної спільноти, європейського типу цивілізації [8, с. 501-502].

Для розкриття заявленої теми дослідження певну цінність становить дискусія щодо історичних міфів. Ю. Зерній визначає, що виразною властивістю історичної пам'яті є її міфологічність. Наявність у суспільній свідомості обширних міфологізованих пластів, до яких належить й історична пам'ять, науково доведений й докладно описаний феномен (С. Аверінцев, Р. Барт, Ф. Лосев, М. Попович) [9, с. 36-37].

Доповнюючи діалог Ю. Шаповал попереджує, що проблеми історичної пам'яті (як і колективної відповідальності) неминуче потрапляють у зону метафоричного моделювання. І надзвичайно важливо дбати про те, щоб тягар міфів не зруйнував остаточно фундамент загальногромадянської ідентичності. Історична пам'ять, якщо вона не зациклюється на травмах і «пошуку ворога», здатна цементувати суспільство, пропонувати прийнятну для нього систему міфів і символів. Останні виступають у ролі опор національної самосвідомості і маркерів самоідентифікації. Втрата історичної пам'яті або її значна деформація здатна зміщувати суспільні орієнтири, породжувати масовий песимізм [10, с. 7].

Разом з тим доречно зазначити, що аналізуючи дане питання Л. Нагорна доповнює, що історична пам'ять – складова колективної ідентичності, сьогодні уже ніким не оспорюється, як, утім, і те, що вона є джерелом конфліктності [2, с.11].

Дослідниця чітко визначаючи місію історії та історичної свідомості відзначає та пояснює, що наша історична пам'ять

явно переобтяжена ідеологізованими регіональними конфігураціями символів минулого, навряд чи поняття «історична ідентичність» займе поважне місце в тезаурусі ідентичностей. Незалежно від того, наскільки поняття «історична ідентичність» виявиться співзвучними відчуттям людини XXI ст., можна впевнено говорити про те, що легітимаційні функції політики пам'яті зростатимуть в міру усвідомлення нових ризиків і загроз для світової цивілізації. Якщо оцінювати сутність політики пам'яті з позицій спільного загальногромадянського, а не групового інтересу, то вона може розглядатися як різновид управлінської активності держави у публічній сфері, спрямований на підтримання у суспільстві осмисленого бачення відносин у ланцюгу «минуле – сучасне – майбутнє», раціонального ставлення до традицій та інновацій, розуміння важливості охорони культурної спадщини [2, с. 117].

Ми цілком поділяємо її думку про вироблення усвідомленого, толерантного ставлення до інакшості й інакомислення, вміння знаходити компроміси й шляхи узгодження різних підходів і відмінних точок зору [2, с. 117].

Акцентуючи увагу на історичній пам'яті як чинника ідентичності, процитуємо відомого українського історика Я. Грицака: «Для сучасного українського історика – а надто того, який творить нові синтети і пише нові підручники, найважливішою метою є редефініція старої та творення нової української ідентичності» [11, с. 19].

Автор пропонує новий підхід до аналізу ідентичності. На думку Я. Грицака, українську націю треба не добудувувати, а модернізувати. А це потребує радикального виходу за межі національної парадигми [12, с. 30].

Важливо наголосити, що вчений-історик має особливий підхід та вимоги: «На моє глибоке переконання, Україна почне змінюватися, коли станеться парадигмальна зміна: коли у дискусіях про неї її найбільш активна і пасіонарна частина буде менше звертати уваги на ідентичності, а почне серйозно думати про цінності» [12, с. 132].

Заслуговує на увагу та дискусійним в контексті ідентичностей є акцент на цінностях. Це навіть підвищує вимоги до історії, Ярослав Грицак виділяє: «За таких умов

історична пам'ять стає найнебезпечнішою отрутою, яку виробляє хімія нашого мозку. Вона не лише затрує свідомість, а ще й паралізує нашу готовність до змін. Не можна подолати історію, ту, якою вона є, якщо не подолати ту історію, яка сидить у наших головах. Важко робити будь-які реформи в суспільстві, розділеному історією. Історична пам'ять має сильне емоційне забарвлення, а тому вона є ідеальним засобом для того, аби мобілізувати електорат під певні політичні прапори» [12, с. 105]. На думку вченого цінності формуються історично.

Варто зазначити, що в сучасних умовах пошуку цінностей та мотивацій до змін суспільства може стати власний історичний досвід, менталітет, багаті духовно-моральні традиції багатонаціонального українського народу. Це ще раз ставить нові вимоги до історичної пам'яті. Необхідно відмітити, що про подібне постійно наголошував С. Кримський: «загалом духовність зробила українську націю суб'єктом світової історії» [13, 2].

Нові підходи до історичного знання пропонують західні вчені, зокрема німецький вчений Йорн Рюзен. Він розглядає нові шляхи історичного мислення та показує роль історії у життя суспільства. Автор виділяє історичну культуру, пам'ять та свідомість, їх вплив на майбутнє. Новий підхід бачить вчений в етиці історичного мислення. З нею прагнення науки до раціональності могло б долучатися до орієнтирних функцій історичних знань. Минуле вже не було б простим матеріалом для наступного інтерпретування, а поштовхом і спонуканням до відповідних дій, в яких діяльність і страждання людей в минулому прислужилися б майбутньому [14, с. 14].

Мова йде про уроки історії, та як перетворити історичну думку на продуктивну. Вчений пропонує поєднувати історичне мислення з процесом глобалізації і, звичайно, критично й рефлексивно, сприяти його присутності в цьому процесі, сприяти перетворенню його на культурну продуктивну силу цього процесу і, з другого, однозначно чітко виявляти особливе завдання історичного мислення в цьому процесі, а саме, демонструвати в ньому самому (а не

виступати проти нього) повноту особливого як своєрідність історичного [14, с. 13].

Креативною є думка Йорна Рюзена, що недостатньо виводити значення минулого як історії для теперішнього й майбутнього лише з роботи сучасності над досвідом минулого. Потрібно домагатися, щоб минуле, яке як звичка сучасного триває в ньому, було значущим, за ним потрібно визнати, так би мовити, право на самобутність, яким користується теперішність і саме там, де воно критично ставиться до минулих подій і, возвеличуючись над умовністю, через минувшину прямує в розпростерте майбутнє [14, с. 14]. Німецький науковець комплексно розглядає історію як науку та чітко виділяє уроки історії: «Мета нашого бігу в майбутнє – наступне покоління. Наше майбутнє має ввійти до пам'яті нащадків так, щоб воно надихало їх на своє майбутнє. Те, як ми, черпаючи значення з історичної пам'яті, формуємо наше майбутнє, сягне свого довершення тоді, коли ми разом з нашими нащадками йтимемо тим самим шляхом, що ним ми прямуємо з минулого в майбутнє» [14, с. 334]. Аналізуючи минуле та пропонуючи нові підходи до історичного мислення Й. Рюзен зазначає: «Ми його усучаснюємо, тлумачимо, перетлумачуємо, освоюємо, відкидаємо, то відштовхуємо, то наближаємо, то обожнюємо, то паплюжимо, то матеріалізуємо, то розвіюємо. Ми його забуваємо, але воно все одно не дає нам спокою» [14, с. 299].

Таким чином, історична пам'ять як чинник національної ідентичності відіграє надзвичайно важливу роль. Разом з тим потрібно розрізняти та відмовитися від спроб сформувати єдину версію історичної пам'яті. Головне – це історична правда, яка досліджена на історичних джерелах. Місія історії – це її уроки, історія як рушійна сила. Актуальними є слова Плутарха: «Дивлячись в історію, як у дзеркало, я намагаюся змінитися на краще і змінити своє життя». В умовах інформаційної війни потрібно відмовитися від спекулювання історією через маніпуляцію свідомості. Україна єдина, її розділяють лише історичні міфи. Завдання історичної пам'яті перейти від змагання та війни міфів до розгляду різних інтерпретацій подій. Відмова від фальсифікацій, боротьба з маніпуляціями – актуальні вимоги

до історичної пам'яті. Людина ХХІ ст. цікавиться своєю історією, наше завдання допомогти опираючись на історичну пам'ять будувати прогресивне майбутнє.

В цілому можемо зазначити, що автором досліджено історичну пам'ять як чинник ідентичності. Підсумовуючи, слід виділити, що теоретичне обґрунтування зв'язку між національною ідентичністю та історичною пам'яттю підтверджує думку про значення її як чинника важливих елементів суспільного життя. Таким чином, відтворення національної ідентичності можливе через переосмислення історії та пошуку нових підходів. Сказане дає підставу сподіватися, що в умовах глобалізації важливою складовою стратегії націокультурної політики є історична пам'ять та правда, традиції та пошуки нового історичного мислення. Головне враховувати уроки історії, переосмислювати історичні події та аналізувати їх в погляді на майбутнє. Історична пам'ять дає можливість усвідомити людиною свою роль як діючої особи історії, спрогнозувати майбутнє, відчувати себе нащадком великого українського народу та впевнено почуватися в глобалізованому світі. Аналізуючи минуле ми краще розуміємо майбутнє. Це соціалізує людину, знайомить з культурними цінностями та додає оптимізму. Завдання історичної науки в глобалізаційних умовах відкрити історію України для всього світу як чинник культурного процесу з давніми історичними традиціями. В цілому можемо зазначити, що на основі закономірностей розвитку минулого історична пам'ять повинна дати відповіді на проблеми сучасності та спрогнозувати його розвиток наступним поколінням. Історична пам'ять сприяє формуванню історичної свідомості молоді, в якій основою є знання, правда, погляди, уявлення, розуміння зв'язку між минулим і сучасністю, традиціями і досвідом різних поколінь. Вона допомагає майбутнім поколінням, виділяти загальнолюдські цінності, критично відноситись до світового історичного досвіду, засвоювати його уроки, формувати власні переконання та свою громадянську позицію.

Процеси глобалізації, європейська інтеграція поставили нові вимоги до історичної науки. Історична пам'ять, особливо історична правда в умовах інформаційної війни є основою

просвітництва. Ми повинні всьому світу демонструвати свої історичні здобутки, це підвищить авторитет держави в світі. В умовах коли привласнюється наша історія, ми повинні відстоювати історичну пам'ять, боротися з комплексами меншовартості саме через цінності. Історична пам'ять та історична свідомість формують історичну культуру, яка, з одного боку, виступає потужним засобом національної самоідентифікації, а з іншого – сприяє порозумінню між представниками різних національних проєктів.

Глибокий аналітичний аналіз минулого вимагає діалогу різних його інтерпретацій, що становитиме основу сучасної парадигми нового історичного мислення з метою створення та розвитку демократичного та толерантного суспільства. Головне – вміння чути іншого, цінність власних та чужих спогадів, пошук в досвіді минулого відповідей на проєкт майбутнього та відкритий діалог.

Список використаних джерел та літератури

1. Зашкільняк Л. Історична пам'ять та історіографія як дослідницьке поле для інтелектуальної історії / Л. Зашкільняк // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. – 15/2006-2007. – С.855-862.
2. Нагорна Л.П. Історична пам'ять: теорії, дискурси, рефлексії. – К., ІПіЕНД ім. І.Ф.Кураса НАН України, 2012. – 328 с.
3. Яковенко Н.М. Нова доба – нові підручники. Про потребу дискусії над підручниками з історії України // <http://www.novadoba.org.ua/data/metod/yakovenko.rtf>.
4. Нагорна Л.П. ІДЕНТИЧНІСТЬ ЕТНІЧНА // Енциклопедія історії України: Т. 3: Е-Й / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. – К.: В-во «Наукова думка», 2005. – 672.
http://www.history.org.ua/?termin=Identychnist_etnichna
5. Нагорна Л.П. ІДЕНТИЧНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНА // Енциклопедія історії України: Т. 3: Е-Й / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. – К.: В-во «Наукова думка», 2005. – 672.
http://www.history.org.ua/?termin=Identychnist_nacionalna
6. Тимків І. Вплив історичної пам'яті на формування національної ідентичності // Україна в контексті Європейської історії: матеріали Всеукраїнської наукової конференції. – Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2014. – 300 с.

7. Масненко В. В. Історична пам'ять як основа формування національної свідомості // Український історичний журнал. – 2002. – № 5. – С. 49–62.
8. Козловець М. А. Феномен національної ідентичності: виклики глобалізації: Монографія. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. – 558 с.
9. Зерній Ю. О. Як суспільства пам'ятають: властивості та механізми функціонування історичної пам'яті // Стратегічні пріоритети – 2008. – №4(9) – С. 36-37.
10. Шаповал Ю. Політика пам'яті в сучасній Україні / Юрій Шаповал // Громадянська освіта. – 2008. – № 36. – С. 7 – 11.
11. Парадокси національної ідентичності / Ярослав Грицак. – Режим доступу: <http://www.day.kiev.ua/189810/>
12. Грицак Я.Й. 26-й ПРОЦЕНТ, або Як подолати історію. – Київ: Фонд Порошенка, 2014. – 136 с.
13. Кримський С. Б. Принципи духовності XXI століття // День. – № 210. – 2002. – 15 лист.
14. Рюзен Йорн. Нові шляхи історичного мислення / Переклав з нім. Володимир Кам'янець. — Львів: Літопис, 2010. — 358 с.

O. Gotra

HISTORICAL MEMORY AS A FACTOR IN THE FORMATION OF NATIONAL IDENTITY

The article analyzes the phenomenon of historical memory as a factor in the formation of national identity. Theoretical justification of the important functions of historical memory to strengthen national identity and the formation of public policy memory. Investigated the role of historical memory in the system of social values, its impact on the critical perception of their own past and the formation of national character.

Today's research of values and motivations can change society, become its own historical experience, mentality, to rich spiritual and moral traditions of multinational Ukrainian people. The article investigate the historical memory, it can give a chance to people to understand their role in history, to predict the future, to feel themselves as a descendant of the great Ukrainian people and feel confident in a globalized world. The author notes that based on past patterns of historical memory should provide answers to the problems of the present and forecast of its development future generation. The article proves that national identity can play through rethinking history and new approaches. The main thing is to take into account the lessons of history, reinterpret historical events and analyze them in view of the future. Deep analytical analysis of past dialogue requires its different interpretations, which will be the basis of a new paradigm of the

modern historical thinking in order to create and develop democratic and tolerant society. The main thing is the ability to hear the other hand, value their own and others' memories, searching in the experience of the past responses to project the future and open dialogue.

The author came to the conclusion that the historical memory and historical consciousness historical form a culture that, on the one hand, acts as a powerful tool of national identity, on the other hand, contributes to mutual understanding between representatives of different national projects.

Key words: historical memory, national identity, historical consciousness, social values, culture.

O. Gotra

PAMIĘĆ HISTORYCZNA JAKO CZYNNIK KSZTAŁTOWANIA TOŻSAMOŚCI NARODOWEJ

W artykule jest analizowany fenomen pamięci historycznej jako czynnik kształtowania tożsamości narodowej. Przedstawiono teoretyczne uzasadnienie, ważne funkcje pamięci historycznej w celu wzmocnienia świadomości narodowej i kształtowania polityki państwa pamięci. Zbadano rolę i znaczenie pamięci historycznej w systemie społecznych wartości, jej wpływ na krytyczne postrzeganie własnej przeszłości i tworzenie symboli narodowych. Autor doszedł do wniosku, że pamięć historyczna i historyczna świadomość kształtują świadomość historyczną kultury, która, z jednej strony, występuje potężnym środkiem narodowej samoidentyfikacji, a z drugiej-przyczynia się do porozumienia między przedstawicielami różnych projektów krajowych.

Słowa kluczowe: pamięć historyczna, narodowa tożsamość, historyczna świadomość, wartości społeczne, kultura.